യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 2

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അദ്വൈതൈക്യം വിമനനം ശാന്തമാത്മന്യവസ്ഥിതമ് .
യഥാ പങ്കമയം സൈന്യം തഥാ ശിവമയം ജഗത് .. 1
മനോഹംകാരബുദ്ധ്യാദിചിത്തമേവ ച തന്മയമ് .
കാലാകാരക്രിയാശബ്ദശക്തിസംദർഭസംയുതമ് .. 2
ശിവപങ്കമയാ ഏവ രൂപാലോകമനഃക്രമാഃ .
തന്മയത്വാദനന്തത്വാദതഃ കിം കേന ചേത്യതേ .. 3
മാതൃമേയപ്രമാണാദിദേശകാലൗ ദിഗാദി ച .
ഭാവാഭാവവിവർതാദിശിവപങ്കമയാത്മകമ് .. 4
അഹംമമേത്യതഃ സാരാന്നേതരത്പരമേശ്വരാത് .
അസംസക്തമതിസ്തിഷ്ഠ ഹാ ശിലോദരമൗനവത് .. 5
ശ്രീരാമ ഉവാച .
അഹംമമേത്യസദ്രൂപം ജ്ഞസ്യാഭാവയതഃ പ്രഭോ .
അശുഭം കർമണാം ത്യാഗാദനുഷ്ഠാനാച്ച കിം ശുഭമ് .. 6
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
പൃച്ഛാമി യദഹം തത്ത്വം കഥയാശു മമാനഘ .
യദി ജാനാസി തത്ത്വേന കർമ താവത്കിമുച്യതേ .. 7
വിസ്താരഃ കർമണഃ കീദൃങ് മൂലം തസ്യ ച കിം ഭവേത് .
നാശനീയം ച നിപുണം കഥം കഥയ നാശ്യതേ .. 8
ശ്രീരാമ ഉവാച .
യന്നാശനീയം നിപുണം തന്നൂനം ച വിനാശ്യതേ .
മൂലകാഷേണ ഭഗവന്ന ശാഖാദിവികർതനൈഃ .. 9
ശുഭാശുഭം നാശനീയം സ്വകർമ ഖലു ധീമതാ .
മൂലകാഷവിനാശേന തച്ച നഷ്ടം ഭവത്യലമ് .. 10
കർമവൃക്ഷസ്യ വക്ഷ്യാമി ബ്രഹ്മന്മൂലാനി മേ ശൃണു .
യന്നികാഷേണ നിർമൂലോ ന സ ഭൂയഃ പ്രരോഹതി .. 11
ദേഹസ്താവദയം ബ്രഹ്മൻകർമവൃക്ഷഃ സമുത്ഥിതഃ .
രൂഢഃ സംസാരവിപിനേ വിചിത്രാങ്ഗലതാഞ്ചിതഃ .. 12
കർമബീജം തരോരസ്യ സുഖദുഃഖഫലാവലേഃ .
ക്ഷണതാരുണ്യകാന്തസ്യ ജരാകുസുമഹാസിനഃ .. 13
മുഹൂർതം പ്രതി കാലോഗ്രമർകടധ്വംസിതാകൃതേഃ .
നിദ്രാഹേമന്തജഠരലീനസ്വപ്നദലോദ്ഗതേഃ .. 14
സ്ഥവാർധകശരച്ഛാന്തശീർണേഹാപർണസംതതേഃ .
ജഗജ്ജംഗലജാതസ്യ കലത്രോപത്യണാവലേഃ .. 15
പല്ലവാവയവാ ഹസ്തപാദപൃഷ്ഠാദയോ ഽരുണാഃ .
പത്രാണി തനുവൃത്താനി സുരേഖാണി ചലാനി ച .. 16

അരുണാഃ പവനാലോലാ മൃദ്വ്യോ മസൃണമൂർതയഃ .
സ്നായ്വസ്ഥിദിഗ്ധസരസാ അങ്ഗുല്യോ ബാലപല്ലവാഃ .. 17
മൃദ്വ്യോ മസൃണതീക്ഷ്ണാഗ്രാ വൃത്താ രൂഢാഃ പുനഃപുനഃ .
ദ്വിതീയേന്ദുകലാകാരാഃ കലികാ നഖപങ്ക്തയഃ .. 18
കർമണഃ പരിഫുല്ലസ്യ ദേഹരൂപതയേതി ഹി .
കർമേന്ദ്രിയാണി മൂലാനി ദുഷ്ടാനി ഗ്രന്ഥിമന്തി ച .. 19
സ്ഥിരാസ്ഥിഗ്രന്ഥിനദ്ധാനി പങ്കമഗ്നാത്മകാനി ച .
വാസനാരസപീതാനി നിജരക്തരസാനി ച .. 20
ഗുൽഫവന്തി ദൃഢാങ്ഗാനി സുത്വഞ്ചി മസൃണാനി ച .
തേഷാമപി ച മൂലാനി വിദ്ധി ബുദ്ധീന്ദ്രിയാണി ഹി .. 21
സുദൂരമപി ജാതാനി പഞ്ചസ്തമ്ബാനി താനി തു .
വാസനാപങ്കമഗ്നാനി രസവന്തി മഹാന്തി ച .. 22
തേഷാം മൂലം ബൃഹത്സ്തമ്ഭം മനോ വ്യാപ്തജഗത്ത്രയമ് .
പഞ്ചസ്രോതഃശിരാകൃഷ്ടമുക്താനന്തരസദ്രവമ്.. 23
തസ്യ മൂലം വിദുർജീവം ചേത്യോന്മുഖചിദാത്മകമ് .
ചേത്യസ്യ ചേതനം മൂലം സർവമൂലൈകകാരണമ് .. 24
ചിതേസ്തു ബ്രഹ്മ മൂലം യത്തസ്യ മൂലം ന വിദ്യതേ .
അനാഖ്യത്വാദനന്തത്വാച്ഛുദ്ധത്വാത്സത്യരൂപിണഃ .. 25
സർവേഷാം കർമണാമേവം വേദനം ബീജമുത്തമമ് .
സ്വരൂപം ചേതയിത്വാന്തസ്തതഃ സ്പന്ദഃ പ്രവർതതേ .. 26
മുനേ ചേതനമേവാദ്യം കർമണാം ബീജമുച്യതേ .
തസ്മിൻസതി മഹാശാഖോ ജായതേ ദേഹശാല്മലിഃ .. 27
ഏതച്ചേതനശബ്ദാർഥഭാവനാവലിതം യദി .
തത്കർമ ബീജതാമേതി നോ ചേത്സത്പരമം പദമ് .. 28
ചിതിശ്ചേതനശബ്ദാർഥഭാവനാവലിതാ യദി .
തത്കർമ ബീജതാമേതി നോ ചേദാദ്യം പരം പദമ് .. 29
തസ്മാദ്വേദനമേവേഹ കർമ കാരണമാകൃതേഃ .
യദേതത്കർമണാം പ്രോക്തം ത്വയൈവോക്തം മുനീശ്വര .. 30
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
അസ്യ രാഘവ സൂക്ഷ്മസ്യ കർമണോ വേദനാത്മനഃ .
കസ്ത്യാഗഃ കിമനുഷ്ഠാനം യാവദ്ദേഹമിതി സ്ഥിതമ് .. 31
യച്ചേത്യതേ നു തേനാശു ബഹിരന്തശ്ച ഭൂയതേ .
സത്യാകാരമസത്യം വാ ഭവത്വാഹിതവിഭ്രമമ് .. 32
ന ചേത്യതേ ചേത്തദലം ഭ്രമാദസ്മാദ്വിമുച്യതേ .
ഭ്രമഃ സത്യോഽസ്ത്വസത്യോ വാ കിം വിചാരണയാനയാ.. 33
ഏതച്ചേതനമേവാന്തർവികസത്യുദ്ഭവഭ്രമൈഃ .
വാസനേച്ഛാമനഃകർമസംകല്പാദ്യഭിധാത്മഭിഃ .. 34
പ്രബുദ്ധസ്യാപ്രബുദ്ധസ്യ ദേഹിനോ ദേഹഗേഹകേ .
ആദേഹം വിദ്യതേ ചിത്തം ത്യാഗസ്തസ്യ ന വിദ്യതേ .. 35
ജീവതാം തസ്യ സംത്യാഗഃ കഥം നാമോപപദ്യതേ .

കേവലം കർമശബ്ദാർഥഭാവനാഭാവനേ സതി .. 36
കർമാകർമത്വമുത്സൃജ്യ സ്വയമേവ ഭവത്യജമ് .
അസംഭവതി സംത്യാഗേ കർമണോ യഃ കരോതി ഹി .. 37
ഇദം കർതവ്യതാത്യാഗം ന കിംചിത്തേന തത്കൃതമ് .
ബോധാദിദംതാസംവിത്തേഃ സ്വയം വിലയനാത്തു യത് .. 38
ജഗതസ്തം വിദുസ്ത്യാഗമസങ്ഗം മോക്ഷമേവ ച .
വേദനം സതി സംവേദ്യേ സർഗാദാവേവ വേദ്യദൃക് .. 39
നോത്പന്നാ വിദ്യതേ നൈവ തസ്മാത്കിം ക്വേവ വേദനമ് .
വേദ്യോന്മുഖത്വം സംത്യജ്യ രൂപം യദ്വേദനസ്യ വൈ .. 40
ന വേദനം തന്നോ കർമ തച്ഛാന്തം ബ്രഹ്മ കഥ്യതേ .
ചേതനം പ്രോച്യതേ കർമ സംസൃത്യാഭ്രവികാസിതമ് .. 41
അചേതനം വിദുർമോക്ഷം ജ്ഞം പ്രത്യേവോപദേശഗീഃ .
ത്യാഗോ ഹി കർമണാം തസ്മാദാദേഹം നോപപദ്യതേ .. 42
യൈസ്തു സംപൂജ്യതേ കർമ തന്മൂലം തൈർന മുച്യതേ .
മൂലം സ്വകർമണഃ സംവിന്മനസോ വാസനാത്മനഃ .. 43
സാ ചാദേഹം സമുച്ഛേത്തുമൃതേ ബോധാന്ന ശക്യതേ .
രാമ കേവലമേഷാന്തഃ കർമമൂലകരാ പരാ .. 44
സൂക്ഷ്മസംവിദസംവിത്ത്യാ സ്വയത്നേന നികൃന്ത്യതേ .
യേന സംവിദസംവിത്ത്യാ സ്വയത്നേന വിചാര്യതേ .. 45
തേന സംസൃതിവൃക്ഷസ്യ മൂലകാഷോ വിതന്യതേ .. 46

അചേതനാകാശമനന്യദേകം
തദേവമസ്തി ത്വിദമർഥഹീനമ് .
തദ്ദ്യോമരൂപം യത ഏതദേവം
നിരാമയം ചേതനസാരമാഹുഃ .. 47

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണ+പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ കർമ-ബീജ-ദാഹ-യോഗോപ-ദേശോ നാമ+ ദ്വിതീയഃസ് സർഗഃ .. 2 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
12.12.2023